

Sygn. akt I UK 468/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

Protokolant Małgorzata Beczek

w sprawie z odwołania D. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o nauczycielskie świadczenia kompensacyjne,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw

Publicznych w dniu 8 września 2015 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczona od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 maja 2014 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od wnioskodawczyni D. W. na rzecz organu rentowego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2013 r. oddalił odwołanie D. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych Oddziału w K. z dnia 26 listopada 2012 r., odmawiającej wnioskodawczyni nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego z uwagi na nieosiągnięcie wymaganego wieku oraz uwzględniając okoliczność, że ostatnim stosunkiem pracy wnioskodawczyni nie był stosunek pracy zawarty z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.).

W sprawie ustalono, że D.W., ur. 6 marca 1958 r., posiada łączny staż ubezpieczeniowy w wymiarze 33 lat, 1 miesiąca i 8 dni oraz staż pracy nauczycielskiej w wymiarze 20 lat, 1 miesiąca i 6 dni. Z dniem 30 września 2009 r. wnioskodawczyni rozwiązała stosunek pracy łączący ją z Uniwersytetem Pedagogicznym w K., w którym była zatrudniona na stanowisku asystenta. Wyrokiem z dnia 11 lutego 2010 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołania wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego z dnia 10 lipca 2009 r. i 30 listopada 2009 r., odmawiających przyznania jej prawa do emerytury nauczycielskiej, a apelacja od tego wyroku została oddalona przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 28 września 2010 r.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy podniósł, że w świetle art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.: dalej jako ustawa kompensacyjna) świadczenie kompensacyjne przysługuje jedynie nauczycielom, którzy zatrudnieni są w podmiotach wymienionych w art. 2 pkt 1 tej ustawy. Tymczasem wnioskodawczyni, przed złożeniem wniosku o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, była zatrudniona na stanowisku asystenta na Uniwersytecie Pedagogicznym w K., który nie jest podmiotem wymienionym w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej. A zatem, skoro wnioskodawczyni w dacie składania wniosku nie była nauczycielem, to nie spełniała wszystkich przesłanek warunkujących przyznanie nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Od wyroku Sądu pierwszej instancji apelację wniosła wnioskodawczyni, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 2 pkt 1 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej poprzez błędną wykładnię tego przepisu i niezasadne przyjęcie, że przed złożeniem wniosku o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne nie była nauczycielem, mimo iż do dnia 24 czerwca

2009 r. była nauczycielem w jednostce, o której mowa w art. 2 pkt 1 tej ustawy, a to w T. Gimnazjum Społecznym.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 15 maja 2014 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności wskazał, że warunki uprawniające do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego określone zostały w art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej, zgodnie z którym świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy: 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3 (55 lat w latach 2009-2014); 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748) wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć; 3) rozwiązali stosunek pracy. Nauczycielom spełniającym warunki określone w ust. 1 pkt 1 i 2 świadczenie przysługuje również w przypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 ze zm.). Jednocześnie Sąd Apelacyjny uwypuklił, że nauczyciel zamierzający ubiegać się o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, pozostający w kilku stosunkach pracy, musi rozwiązać wszystkie stosunki pracy, bez względu na ich charakter i wymiar czasu pracy. Zasada ta odnosi się do wszystkich stosunków pracy, w jakich nauczyciel pozostaje z jednostkami wymienionymi w art. 2 pkt 1 ustawy, innymi jednostkami wymienionymi w art. 1 Karty Nauczyciela oraz innymi podmiotami. Przy czym, jeśli nauczyciel pozostaje w stosunku pracy zawartym z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej i jednocześnie w stosunku pracy zawartym z innym podmiotem (np. wymienionym w art. 1 Karty Nauczyciela), może nabyć prawo do świadczenia kompensacyjnego, jeżeli stosunek pracy z jednostką niewymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy rozwiązał najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z jednostką, o której mowa w tym przepisie. Tak więc prawo do świadczenia kompensacyjnego nabywa nauczyciel, który po rozwiązaniu lub wygaśnięciu stosunku pracy w charakterze nauczyciela z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, a przed przejściem na świadczenie

kompensacyjne nie wykonywał żadnej innej pracy ani działalności. W ocenie Sądu Apelacyjnego analiza obowiązujących w tej kwestii przepisów prawa jednoznacznie wskazuje, że do uzyskania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego nie wystarczy sam status nauczyciela, lecz konieczne jest wykonywanie pracy w publicznych i niepublicznych przedszkolach, szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), a to placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Powyższe rozważania prowadzą więc do wniosku, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że skoro wnioskodawczyni w dacie składania wniosku o świadczenie kompensacyjne nie była nauczycielem w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, to nie spełniła kumulatywnie wszystkich warunków uprawniających do przyznania tego świadczenia.

Sąd Apelacyjny dodatkowo nadmienił, że wnioskodawczyni będąc nauczycielem, w dacie rozwiązania z dniem 24 czerwca 2009 r. stosunku pracy z T. Gimnazjum Społecznym, a więc w jednostce wymienionej w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej pozostawała jednocześnie do dnia 30 września 2009 r. w stosunku pracy z Uniwersytetem Pedagogicznym w K., gdzie zatrudniona była na stanowisku asystenta. Z tego względu nie może nabyć prawa do świadczenia kompensacyjnego, ponieważ stosunek pracy z jednostką niewymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej nie został rozwiązany najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z jednostką, o której mowa w tym cytowanym powyżej przepisie. W realizacji przesłanek do świadczenia kompensacyjnego, po rozwiązaniu stosunku pracy na stanowisku nauczyciela, stoi na przeszkodzie wykonywanie innej pracy, niż praca nauczycielska w jednostkach oświatowych.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony skargą kasacyjną wnioskodawczyni. Skargę oparto wyłącznie na podstawie naruszenia prawa materialnego, a to:

- 1) art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej poprzez błędną wykładnię tego przepisu i niezasadne przyjęcie, że skarżąca przed złożeniem wniosku o

nauczycielskie świadczenie kompensacyjne nie była nauczycielem, podczas, gdy przed złożeniem wniosku była nauczycielem do dnia 24 czerwca 2009 r.,

- 2) art. 3 ustawy kompensacyjnej poprzez niezastosowanie tego przepisu i w konsekwencji nieprzyjęcie, że skarżąca była nauczycielem w jednostce, o której mowa w art. 2 pkt 1 tej ustawy,
- 3) art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej poprzez błędną wykładnię tego przepisu i niezasadne przyjęcie, że skarżąca nie spełnia przesłanek warunkujących przyznanie nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego bowiem nie rozwiązała stosunku pracy z podmiotem innym niż wskazany w art. 2 pkt 1 tej ustawy najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z jednostką wskazaną w art. 2 pkt 1 tej ustawy, czyli z T. Gimnazjum Społecznym, podczas, gdy brak jest podstaw prawnych do przyjęcia, że rozwiązanie tego stosunku pracy było konieczne w świetle przepisów ustawy kompensacyjnej.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie jej nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej wyrażono pogląd, że prawo do świadczenia kompensacyjnego jest błędnie utożsamiane z prawem do wcześniejszej emerytury bowiem cele obu tych instytucji prawnych są całkowicie odmienne. Uzyskanie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego nie wymaga odejścia z rynku pracy w ogóle, jak w przypadku wcześniejszej emerytury nauczycielskiej, lecz rekompensuje konieczność wcześniejszego odejścia z zawodu nauczyciela. System świadczeń kompensacyjnych funkcjonuje poza obowiązkowym systemem powszechnego ubezpieczenia społecznego, ma charakter przejściowy i wygasający. Jest on finansowany z budżetu państwa, a więc nie jest świadczeniem ekwiwalentnym uzyskiwanym w zamian za opłacaną składkę. Powyższe argumenty jednoznacznie zatem uzasadniają stanowisko,

że intencją i celem ustawodawcy przy tworzeniu ustawy kompensacyjnej nie było stworzenie zabezpieczenia emerytalnego, a zatem konieczności odejścia danej osoby z rynku pracy w ogóle, lecz jedynie stworzenie warunków do zakończenia nauczycielskiej aktywności zawodowej. Skoro tak, to zasadnym staje się zastosowanie wykładni art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej rozumianego w ten sposób, że w zakresie pojęcia „rozwiązania stosunku pracy” mieści się wyłącznie konieczność rozwiązania stosunku pracy nauczycielskiej, łączącej ubiegającego się o to świadczenie nauczyciela jedynie z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 tej ustawy i nie dotyczy konieczności rozwiązania stosunku pracy z innym podmiotem. Jednocześnie skarżąca odwołała się do stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie między innymi w wyroku z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 299/08 (LEX nr 1615105) oraz z dnia 24 marca 2009 r., I UK 269/08 (OSNP 2010 nr 19-20, poz. 248).

Pełnomocnik organu rentowego na rozprawie w dniu 8 września 2015 r. wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie w pierwszej kolejności należy zauważyć, że uchwalenie ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych związane było z reformą systemu ubezpieczeń społecznych, rozpoczętą w 1999 r. Dlatego też ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.) łagodząc przejście z systemu, w którym występowały uprawnienia nauczycieli do emerytur wcześniejszych i w obniżonym wieku, do systemu, w którym uprawnienia takie prawie nie występują, kreuje prawo o charakterze wygasającym. Celem ustawy kompensacyjnej było wprowadzenie przejściowego rozwiązania adresowanego do nauczycieli z długim stażem pracy, będącego alternatywą dla emerytur pomostowych, które przysługują nauczycielom w ograniczonym zakresie, aby złagodzić możliwość przechodzenia na emeryturę przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Nauczycielskie świadczenia kompensacyjne są świadczeniami pieniężnymi o charakterze okresowym i przysługują nauczycielom, którzy po osiągnięciu wymaganego okresu zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych oświaty rozwiązali stosunek pracy przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Są one finansowane bezpośrednio z budżetu państwa, a nie z wyodrębnionego funduszu, co może wskazywać, że nie są to już świadczenia o charakterze ubezpieczeniowym, lecz mają charakter zaopatrzeniowy. Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2012 r., II UK 126/11 (OSNP 2013 nr 1-2, poz. 15) wskazał, że celem ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych nie była kontynuacja zasad przechodzenia przez nauczycieli na emeryturę, obowiązujących do końca 2009 r. (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2013 r., SK 49/12, OTK-A oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., II UK 205/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 102 oraz z dnia 11 grudnia 2013 r., III UK 9/13, OSNP 2015 nr 3, poz. 42 z glosą aprobuską Małgorzaty Zając-Rzosińskiej), zaś wyjątkowy charakter świadczeń kompensacyjnych, wynikający z przełamania obowiązujących zasad nabywania uprawnień do świadczeń emerytalnych, powoduje, że nie można ich uznać za należące do istoty prawa zabezpieczenia społecznego. Również w doktrynie można odnaleźć pogląd, że prawo do świadczenia kompensacyjnego nie jest tożsame z prawem do emerytury, które wymaga odejścia z rynku pracy, podczas, gdy nauczycielskie świadczenie kompensacyjne rekompensuje konieczność wcześniejszego odejścia z zawodu ze względu na szczególne warunki pracy (por. I. Jędrasik-Jankowska, K. Jankowska „Prawo do emerytury”. Komentarz do ustaw z orzecnictwem. Warszawa 2011).

Sumując powyższe, można w pewnym uproszczeniu powiedzieć, że ustawodawca w sposób odmienny od dotychczasowych ustanowił warunki nabywania prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, które określone są w art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej i między innymi miały one na celu wyłączenie z kręgu osób uprawnionych nauczycieli zatrudnionych poza placówkami wymienionymi w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, a dodatkowo w porównaniu z art. 88 Karty Nauczyciela wprowadzona została przesłanka osiągnięcia określonego wieku. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej

świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3 (55 lat w latach 2009-2014); 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynoszący 30 lat, w tym 20 lat pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć; 3) rozwiązali stosunek pracy. Nauczycielom spełniającym warunki określone w ust. 1 pkt 1 i 2 świadczenie przysługuje również w przypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 ze zm.). Natomiast art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają: 1) nauczyciel – nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w: a) publicznych i niepublicznych przedszkolach, b) szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, c) publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Z kolei placówki, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy o systemie oświaty, to młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki oraz placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem zamieszkania.

A zatem świadczenie kompensacyjne przysługuje dopiero w dacie łącznego spełnienia przesłanek wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej i wiąże się z pewną, konieczną aktywnością ubezpieczonego wyrażającą się obowiązkiem rozwiązania stosunku pracy. W ten sposób skonstruowana regulacja prawna ma na celu pozostawienie nauczycielowi swobody podjęcia decyzji dotyczącej jego przyszłości zawodowej poprzez dokonanie wyboru pomiędzy opcją kontynuowania

dotychczasowej pracy nauczycielskiej, aż do nabycia uprawnień emerytalnych, bądź też skorzystania ze świadczenia kompensacyjnego i wycofania się z zawodu nauczyciela. *Ratio legis* powyższego uregulowania wypływa ze stenogramów będących zapisem dyskusji nad pracami nad projektem ustawy kompensacyjnej. Wynika z nich, że to nauczyciel, spełniający warunek wieku i posiadający odpowiedni staż ubezpieczeniowy, w tym 20 lat pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, decyduje poprzez rozwiązanie stosunku pracy, czy chce odejść z zawodu i otrzymać w zamian świadczenie kompensacyjne. W konsekwencji nawet osiągnięcie przez nauczyciela odpowiedniego wieku (55 lat w latach 2009-2014) i posiadanie wymaganego okresu zatrudnienia nie umożliwi nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego, ponieważ decydujące znaczenie ma tutaj decyzja o rozwiązaniu stosunku pracy – na wniosek nauczyciela.

Z ustaleń stanu faktycznego, którym Sąd Najwyższy jest związany, stosownie do treści art. 398¹³ § 2 k.p.c., wynika, że skarżąca w dacie rozwiązania stosunku pracy z T. Gimnazjum Społecznym nie miała wymaganego ustawą kompensacyjną wieku bowiem 55 lat ukończyła 6 marca 2013 r. w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, toczącego się na skutek odwołania od decyzji organu rentowego, odmawiającej jej świadczenia kompensacyjnego. Oznacza to, że w dacie rozwiązania stosunku pracy z jednostką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej nie spełniała łącznie przesłanek warunkujących prawo do tego świadczenia, wyszczególnionych w art. 4 ust. 1 tej ustawy. W doktrynie prezentowany jest pogląd, że wykonywanie jakiegokolwiek innej pracy w okresie między ustaniem zatrudnienia a złożeniem wniosku o świadczenie kompensacyjne wyklucza możliwość jego przyznania (por. D. Noszczak „Nauczycielskie świadczenie kompensacyjne”, Służba Pracownicza 2011 nr 3, Małgorzata Zając-Rzosińska „Komentarz do ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych”, LexisNexis, Warszawa 2013 r.) bowiem art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej, który przewiduje warunki wymagane do przyznania świadczenia kompensacyjnego, co prawda nie formułuje wprost zakazu podjęcia po rozwiązaniu stosunku pracy innego zatrudnienia, ale posługuje się sformułowaniem „świadczenie przysługuje nauczycielom”. Stąd osoba, która po ustaniu stosunku

pracy nauczycielskiej podejmuje inne zatrudnienie bądź kontynuuje inne równoległe zatrudnienie traci przymiot nauczyciela w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej i nie może wykazywać w dacie osiągnięcia wymaganego ustawą wieku, że spełnia łącznie wszystkie przesłanki warunkujące prawo do tego świadczenia. Art. 7 ust. 1 ustawy kompensacyjnej jednoznacznie stanowi, że prawo do nabycia świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa, a warunki te muszą być spełnione łącznie.

Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym sprawę, wyklucza możliwość nabycia świadczenia kompensacyjnego podjęcie przez nauczyciela, po rozwiązaniu stosunku pracy, innego zatrudnienia, gdy w dacie rozwiązania stosunku pracy nie osiągnął on wymaganego ustawą wieku. Traci on wówczas wymagany ustawą kompensacyjną status nauczyciela, a tylko spełnienie się łącznie wszystkich przesłanek koniecznych do nabycia świadczenia kompensacyjnego powoduje powstanie prawa do tego świadczenia. W orzecznictwie utrwalił się pogląd, że przyznanie nauczycielowi emerytury, o której mowa w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela mogło nastąpić wyłącznie po ustaniu „nauczycielskiego zatrudnienia” (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16 poz. 390; z dnia 16 lutego 2005 r., I UK 184/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 22; dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, LEX nr 607443 i powołane tam orzecznictwo; z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 298/08, LEX nr 1615105) bowiem przepis ten jednoznacznie wiąże możliwość uzyskania emerytury z posiadaniem przez osobę ubiegającą się o emeryturę „statusu nauczyciela”. Wynika to z jednoznacznego brzmienia art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, który stanowi, że „nauczyciele” mogą, po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy, przejść na emeryturę. W taki sam sposób ustawodawca uzależnił prawo do świadczenia kompensacyjnego, wskazując w ustawie kompensacyjnej, że „świadczenie przysługuje nauczycielom”.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r., III UK 9/13 (OSNP 2015 nr 3, poz. 42) zauważył, że ustanawiając przesłankę nabycia prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego w postaci rozwiązania przez nauczyciela stosunku pracy ustawodawca nie zdefiniował w tym akcie prawnym ani samego pojęcia rozwiązania stosunku pracy, ani wchodzących w grę trybów owego

rozwiązania. Niemniej jednak skoro w myśl art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej do świadczenia kompensacyjnego uprawnia fakt rozwiązania stosunku pracy i to przez nauczyciela, to nie jest predystynowany do tego świadczenia nauczyciel, z którym pracodawca jednostronnie rozwiązał stosunek pracy, bądź którego stosunek pracy wygasł z jakichkolwiek powodów określonych w przepisach prawa pracy, za wyjątkiem przypadków określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 Karty Nauczyciela. Stanowiska w tej kwestii nie zajął Trybunał Konstytucyjny wobec umorzenia postanowieniem z dnia 26 lutego 2014 r., SK 2/13 postępowania ze skargi konstytucyjnej o zbadanie zgodności art. 4 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych w zakresie, w jakim uzależnia nabycie tego świadczenia od spełnienia warunku rozwiązania stosunku pracy – w domyśle na wniosek nauczyciela, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

A zatem do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia, czy w zakresie pojęcia zawartego w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej „rozwiązali stosunek pracy” mieści się wyłącznie konieczność rozwiązania stosunku pracy łączącego nauczyciela z podmiotem wymienionym w art. 2 pkt 1 tej ustawy, czy też z każdym podmiotem, z którym równolegle nauczyciel pozostaje w stosunku pracy. Z rozważań dokonanych powyżej wynika, że prawo do świadczenia kompensacyjnego stosownie do treści art. 3 ustawy kompensacyjnej, przysługuje wyłącznie nauczycielom zatrudnionym w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 tej ustawy. Oznacza to, że świadczenie przysługuje tylko tej osobie, która była nauczycielem zatrudnionym w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, posiadała wymagany ustawą wiek oraz okres stażu pracy oraz rozwiązała stosunek pracy z jednostką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej. Wobec powyższego istotne jest to, aby w dniu rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy ubezpieczony spełniał kumulatywnie pozostałe przesłanki wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie dotyczącym uprawnień nauczyciela do wcześniejszej emerytury z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, do którego odwołuje się skarżąca, zaprezentował stanowisko, iż nauczyciel może mieć równolegle inną podstawę ubezpieczenia, co nie stanowi prawnej przeszkody do rozwiązania stosunku pracy

nauczycielskiej i nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej w razie spełnienia w dniu rozwiązania stosunku pracy pozostałych przesłanek. Innymi słowy ubezpieczony po rozwiązaniu nauczycielskiego stosunku pracy mógł pozostawać w ubezpieczeniu z innej podstawy, równoległego lub nowego zatrudnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 298/08, LEX nr 1615105 oraz z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 5/09, LEX nr 518058 i powołane tam orzecznictwo). Istotne było wyłącznie to, aby wszystkie pozostałe warunki były spełnione w dacie rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy.

Wobec powyższego należy zastanowić się, czy ustawodawca kreując przesłanki warunkujące nabycie prawa do świadczenia kompensacyjnego uzależnił nabycie prawa do tego świadczenia poprzez restrykcyjne zobowiązanie nauczyciela do rozwiązania wszystkich stosunków pracy, w których pozostawał w dacie złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy, czy też obowiązek ten dotyczy wyłącznie stosunku pracy z jednostką wymienioną w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej. Przy wykładni art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej należy mieć na względzie, że rozwiązanie stosunku pracy powinno nastąpić z inicjatywy nauczyciela, ale powyższy skutek wywołuje też rozwiązanie stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Powyższa konstatacja dawałaby również podstawy do przyjęcia, że warunkiem koniecznym do nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego jest rozwiązanie stosunku pracy na stanowisku nauczyciela, a nie każdego równoległego zatrudnienia. Skoro celem ustawy było wprowadzenie przejściowego rozwiązania, adresowanego do tych nauczycieli, którzy mieli stosunkowo długi staż pracy, lecz nie mogli skorzystać z dotychczasowego uprawnienia do przejścia na emeryturę bez względu na wiek na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela (uzasadnienie druku nr 1648 Sejmu RP VI Kadencji), to nie znajdowałyby uzasadnienia konieczność rozwiązania innych stosunków pracy, które nie wpływają na nabycie prawa do tego świadczenia. Z brzmienia przepisu art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej istotne jest, aby to „nauczyciel” rozwiązał stosunek pracy z podmiotem wymienionym w art. 2 pkt 1 tej ustawy i uzyskał w zamian za utratę zatrudnienia w zawodzie nauczyciela świadczenie kompensacyjne. Mając na względzie wykładnię celowościową przepisu art. 4 ust. 1

ustawy kompensacyjnej nie wpływa na prawo do świadczenia kompensacyjnego pozostawanie przez nauczyciela w innym równoległym stosunku pracy, jeśli w dacie rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy spełnia on łącznie pozostałe przesłanki określone tym przepisem, bowiem z reguły wniosek jest już składany po rozwiązaniu stosunku pracy, a więc w tym momencie, kiedy ubezpieczony jest byłym nauczycielem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I UK 269/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 248). Wydaje się więc, że interpretacja art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej nie budzi wątpliwości, gdy nauczyciel rozwiązując stosunek pracy z jednostką, o której mowa w art. 2 pkt 1 tej ustawy spełnia jednocześnie pozostałe przesłanki warunkujące prawo do tego świadczenia. Stąd nauczyciel ubiegający się o przyznanie nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, który spełnia przesłanki wymienione w art. 4 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy kompensacyjnej, pozostający w kilku stosunkach pracy, aby nabyć prawo do tego świadczenia zobligowany jest rozwiązać stosunek pracy wyłącznie z jednostkami wymienionymi w art. 2 pkt 1 tej ustawy.

W odmienny sposób należy ocenić spełnienie przesłanek do świadczenia kompensacyjnego przez osobę, która w dacie rozwiązania stosunku pracy z podmiotem wymienionym w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej, nie posiada wymaganego ustawą wieku do uzyskania świadczenia i pozostaje w innym wykonywanym równolegle zatrudnieniu. Powyższe powoduje, że w dacie złożenia wniosku o świadczenie kompensacyjne wykonywała ona lub wykonuje inne zatrudnienie i tym sposobem nastąpiła utrata jej statusu jako nauczyciela, a więc utrata koniecznej przesłanki do nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego. Innymi słowy, aby uzyskać prawo do świadczenia kompensacyjnego nauczyciel, który nie spełnia przesłanki wieku w dacie rozwiązania stosunku pracy z placówką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej powinien rozwiązać wszystkie stosunki pracy najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z jednostką, o której mowa w art. 2 pkt 1 i nie podejmować następnie innej działalności zarobkowej. Ubezpieczonego, który ostatnio przed złożeniem wniosku o świadczenie kompensacyjne wykonuje inne zatrudnienie nie można bowiem uznać za nauczyciela, o którym mowa w art. 3 ustawy kompensacyjnej. Z wykładni systemowej i celowościowej przepisów zawartych w art. 3 i 4 ustawy

kompensacyjnej wynika, że istnieje ścisły związek między posiadaniem „statusu nauczyciela” a prawem do świadczenia kompensacyjnego, co wyraża się koniecznością spełnienia warunków w postaci osiągnięcia wymaganego wieku, osiągnięcia danego stażu pracy, rozwiązania stosunku pracy. Aby zachować ten status nauczyciel nie może pozostawać w innym równoległym zatrudnieniu i wówczas obowiązek wynikający z art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy kompensacyjnej dotyczy wszystkich stosunków pracy danego „nauczyciela”. Natomiast czym innym jest niemożność zrealizowania prawa do danego świadczenia wskutek nie zajęcia danego ryzyka ubezpieczeniowego, a wstrzymanie wypłaty realizowanego prawa, czym skarżąca uzasadnia brak konieczności rozwiązania stosunku pracy z innymi podmiotami niż wymienionymi w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej (por. Inetta Jędrasik-Jankowska „Nierozwiązanie stosunku pracy jako przyczyna zawieszenia prawa do emerytury”, PiZS 2011 nr 9, str. 22-27).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że sformułowane w skardze zagadnienia prawne nie wpływają na prawidłowość zaskarżonego wyroku. Po pierwsze skarżąca w dacie rozwiązania stosunku pracy z T. Gimnazjum Społecznym nie miała ukończonych 55 lat, a po drugie kontynuowała zatrudnienie na Uniwersytecie Pedagogicznym w K., a następnie – co wynika z akt organu rentowego – w Uniwersytecie [...] w K. na podstawie umowy zlecenia, a zatem w placówkach nie wymienionych w art. 2 pkt 1 ustawy kompensacyjnej. Mając powyższe na uwadze, w dacie ukończenia 55 lat, nie posiadała „statusu nauczyciela” i tym samym nie spełniała łącznie przesłanek z art. 4 ust. 1 ustawy kompensacyjnej warunkujących prawo do świadczenia kompensacyjnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego w oparciu o art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c.

